

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของช่างทอผ้าขิดสตรีพวนในสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว (Economic History of Phuan Women Khit Weavers in Lao PDR)

ศรัญญา นาเหนือ¹ สุวิทย์ อีระศาสตร์²
นภาพรรณ พัฒนฉัตรชัย³ กรรณิการ์ จินากุล⁴

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของช่างทอผ้าขิดสตรีพวนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจบนฐานความรู้และวัฒนธรรมของช่างทอผ้าขิดสตรีพวนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการวิจัยประวัติศาสตร์เชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกศึกษาจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ สืบเสาะจากการสาธิตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ผลการศึกษา พบว่า

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของช่างทอผ้าขิดสตรีพวนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจากในอดีต มีการดำเนินกิจกรรมการทอผ้าอยู่บนฐานความรู้และวัฒนธรรมของตนเอง มีกระบวนการผลิตของผ้าทอขิด จากการใช้ทุน ที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรภายใน แรงงานในครอบครัว และการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นนั้นมีการถ่ายทอดทุกชั้นตอนได้อย่างสมบูรณ์ซึ่งมีองค์ประกอบ

¹ ปร.ด. (สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² ศาสตราจารย์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³ Ph.D. Development Communication ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

⁴ ปร.ด. (สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค) คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

หลัก ๆ ของเศรษฐกิจวัฒนธรรม อยู่ 3 องค์ประกอบ คือ ด้านการผลิต ด้านการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน และด้านการถ่ายทอดความรู้ความเชื่อในการผลิตผ้าซิด

คำสำคัญ : ซิดทอมือ, สตรีช่างทอผ้า

Keywords : Khid woven, Women weavers

ABSTRACT

The research was aimed to study economic history of Khid textile of Paun women weaving in Laos People Democratic Republic .The process of research was combined with qualitative history method, deep interviews, historical documents, observation participated demonstration, observation non-participant.

The research findings were revealed as follows:

The qualitative history methodology research had found that economic history of Khid textile of Paun women in Laos People Democratic Republic in the past; all processing Khid textiles were based by own culture, natural sources available, family labor, and passing local wisdom to next generation perfectly. There were three components of economic cultures; they were productions, sharing of productions, and passing knowledge and belief in Khid productions.

บทนำ

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของช่างทอผ้าซิดสตรีพวนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แรงจูงใจจากการทำวิจัยที่เกิดจากการที่ได้รับทุนวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เข้าไปศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพผ้าทอมือของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ลาว ในจังหวัดสุรินทร์ จึงได้รู้ว่าภูมิปัญญาดี ๆ ฝีมือดี ๆ ของสตรีในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมียุ่อย่างมากมาย และกลุ่มคนเหล่านี้ยังขาดโอกาสต่างๆ บางครั้งทำให้ช่างทอผ้าบางคนรู้สึกท้อ สิ่งที่เป็นความรู้ ทักษะ ที่เขาคิดว่าจะสามารถเติบโตได้ หรือมีรายได้ที่หล่อเลี้ยงครอบครัวตัวเองได้นั้น แท้จริงแล้ว ฝีมือและแรงงานต่างๆ ที่เขาทำ

มันไม่สามารถที่จะสร้างรายได้ให้เขาได้มากพอ ทั้ง ๆ ที่ทักษะและมีมือต่างๆ ของการทอผ้า ล้วนแต่นำมาซึ่งเป็นเศรษฐกิจบนฐานความรู้และวัฒนธรรมของเขาย่างแท้จริง วัฒนธรรมการทอผ้า เป็นวัฒนธรรมในหลายๆ สังคมที่ทำให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์กันทั้งด้านครอบครัว เครือญาติ เศรษฐกิจ และความเชื่อต่างๆ และมักจะพบอยู่เสมอว่าสตรีช่างทอจะมีบทบาทสำคัญ และเป็นผู้นำในการทอผ้ามาตั้งแต่สมัยโบราณ นับได้ว่าเป็นบุคคลที่สามารถสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าในระดับครอบครัวได้ดีทีเดียว แต่ที่ทราบกันดีว่า สมัยปัจจุบัน กระแสสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว มีระบบทุนนิยมเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้ดึงเอาสิ่งที่ดีๆ เอากระบวนการผลิตที่เป็นแบบพึ่งพาตนเอง หรือความพอดีในชุมชนเริ่มหลุดหายไปจากชุมชนนั้นๆ

ในงานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาการทอผ้าขิด ซึ่งเทคนิคการทอผ้า มีเทคนิคการทอมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการทอยก ทอจก หรือการทอมัดหมี่ ที่ผู้วิจัยเลือกผ้าลายขิดทอมือเนื่องจากว่า ผ้าขิดใช้เทคนิคในการทอยาก ใช้ระยะเวลาในการทอนาน มีความประณีต ความละเอียด และมีความซับซ้อน เพราะต้องใช้ไม้บางๆ สะกิดหรือจัดเส้นด้ายให้ขดกันตามลาย เรียกว่าการเก็บลายขิดเพื่อให้เต็มหน้าฟืม เพื่อให้ได้ลวดลายที่ต้องการ เพราะฉะนั้นช่างทอผ้าทุกคน จะมีความเชื่อว่าผ้าขิดเป็นของสูง ใช้ในงานบุญ งานถวายพระหรืองานประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ผู้วิจัยคิดว่าช่างทอผ้าขิดน่าจะมีภูมิปัญญาสะสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และช่างทอแต่ละท่านล้วนมีสติปัญญาในการคำนวณทางเรขาคณิตทั้งนั้น เนื่องจากว่าการทอขิดมีพื้นฐานมาจากลายเรขาคณิต ซึ่งสามารถขยายผลไปสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจบนฐานความรู้และวัฒนธรรมได้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผ้าลายขิดทอมือถูกยกย่องเป็นศิลปะชั้นสูงของการถักทอนั้นแสดงว่า สตรีช่างทอผ้าลวดลายดังกล่าวน่าจะมีการสะสมภูมิปัญญาของบรรพบุรุษและมีสติปัญญาเชิงการคำนวณ ทางเรขาคณิต อันสามารถขยายผลไปสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจบนฐานความรู้และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์พวนได้อย่างดี แม้ปัจจุบันหลายฝ่ายเป็นห่วงว่ากระแสระบบทุนนิยมจะเข้ามาแทรกแซงและอาจทำให้ศิลปะชั้นสูงดังกล่าวรวมทั้งภูมิปัญญาที่มีคุณค่าเหล่านี้ล่มสลายไป ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่องประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของช่างทอผ้าขิดสตรีพวนในประเทศไทยและในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใช้ระเบียบวิธีประวัติศาสตร์เชิงคุณภาพ น่าจะทำให้เกิดพลวัต การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัยได้อย่างกว้างขวาง และ

ระหว่างคนพวนในประเทศไทยกับคนพวนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวแล้ว อันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ตีร่วมกันต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอเฉพาะในส่วนของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของช่างทอผ้าขิดสตรีพวนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจบนฐานความรู้และวัฒนธรรมของช่างทอผ้าขิดสตรีพวน ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

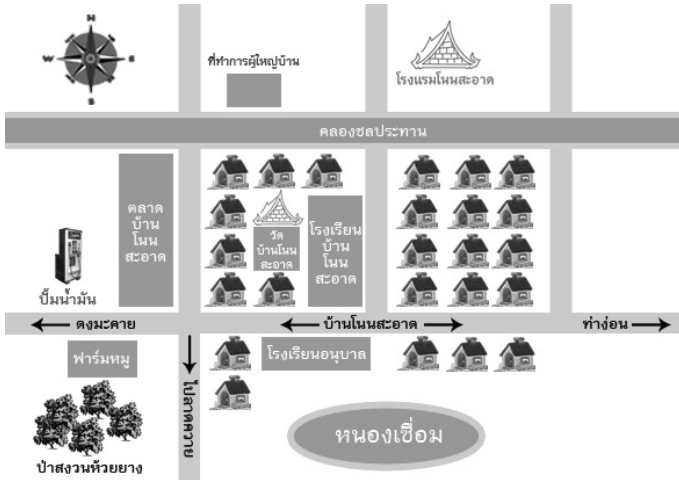
วิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ที่เกิดจากความรู้ และวัฒนธรรมของช่างทอผ้าขิดสตรีพวน ในประเด็นของการผลิต การแลกเปลี่ยนแบ่งปัน การถ่ายทอดความรู้

วิธีการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม ในการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา ทางประวัติศาสตร์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม จากการสาธิตการทอผ้า และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึก ให้ช่างทอผ้าแต่ละท่านได้เล่าเรื่องราวด้านวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ การถ่ายทอดความรู้ ในกระบวนการต่างๆ ของการทอผ้า

พื้นที่วิจัย ที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัย เลือกกลุ่มชาติพันธุ์พวน ที่พื้นที่บ้านโนนสะอาด เมืองไชยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ เหตุผลที่เลือก เนื่องจากมีประวัติการอพยพย้ายถิ่นฐานมาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยฝรั่งเศสโจมตีฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง พ.ศ. 2436 มีวัฒนธรรม เอกลักษณ์เป็นของตนเอง กลุ่มชาติพันธุ์พวนเมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทย เราเรียกว่า ไทยพวน แต่ถ้าอยู่ใน สปป.ลาวเราจะเรียกว่า ลาวพวน ซึ่งลาวพวนที่บ้านโนนสะอาดนั้น มีวัฒนธรรมที่คล้ายกันกับคนไทยพวนในประเทศไทย โดยเฉพาะไทยพวนริมฝั่งโขงที่อยู่ในพื้นที่บ้านกุดดง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย เป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง นับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน และคนพวนทั้งสองพื้นที่สามารถไปมาหาสู่กัน แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันได้ ทั้งแบบเป็นทางการและ

ไม่เป็นทางการ เป็นทางการคือข้ามที่จุดผ่านแดน แบบไม่เป็นทางการคือการพายเรือ
ข้ามมาหากันโดยผิดกฎหมาย

แผนภาพที่ 1 แผนผังหมู่บ้านโนนสะอาด เมืองไชยธานี นครหลวงเวียงจันทน์
ที่มา : (สมศักดิ์ นาเหนือ. 2554)

แผนภาพที่ 1 เป็นภาพแผนผังแสดงที่ตั้งหมู่บ้านโนนสะอาด เมืองไชยธานี
นครหลวงเวียงจันทน์ ในหมู่บ้านมีสภาพความเป็นชุมชนบ้าน
ผสมผสานกับความเป็นชุมชนเมือง

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจบนฐานความรู้และวัฒนธรรมของช่างทอผ้า
ขิดสตรีพวนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผู้วิจัยทำการศึกษาในบริบทของชุมชนช่างทอผ้าขิดสตรีลาวพวนที่บ้าน
โนนสะอาด เมืองไชยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ชาวลาวพวน อาศัยตั้งรกรากครั้งเมื่ออพยพมาจากเชียงขวาง เมืองคำ เมืองคูน รวมทั้ง

เมืองทางเหนือของเวียงจันทน์ จากคำบอกเล่าของชาวพวนที่อยู่ในบ้านโนนสะอาด เล่าว่า ในอดีตชาวพวนถูกกวาดต้อนอพยพลงมาอยู่ที่เวียงจันทน์เป็นจำนวนมาก น่าจะหลายร้อยปีมาแล้ว และมีการกวาดต้อนอีกหลายครั้งจากศึกสงคราม ทั้งการกวาดต้อนชาวพวนเข้ากรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2428 และเมื่อลาวได้เอกราชคืนจากฝรั่งเศส ชาวพวนที่อาศัยอยู่ที่เวียงจันทน์ ส่วนหนึ่งมีการอพยพเคลื่อนย้ายกลับเมืองพวน แต่ยังมีชาวพวนบางส่วน ได้สร้างถิ่นฐานและมีครอบครัวในวัฒนธรรมที่ร่วมกันกับชาวลาวลุ่ม ก็ไม่ต้องการเคลื่อนย้ายไปไหน ส่วนหนึ่งชาวพวนมีการทำมาหากินและมีความมั่นคงในระดับหนึ่ง จะชักชวนบุตรหลาน ญาติพี่น้องชาวพวน จากเมืองคำ เมืองเชียงขวาง เมืองซำเหนือ มาอยู่ด้วยเพื่อช่วยประกอบอาชีพ ช่วยในการทำนาแล้ว สำหรับลาวพวนที่มีพื้นที่นา และที่บ้านโนนสะอาดมีชาวลาวพวนที่มีอาชีพหลัก คือการทอผ้า ที่อยู่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มกัน และการทอผ้าในครัวเรือนเป็นอีกหนึ่งอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ที่แน่นอน (บุญทัน คำพะวง, สัมภาษณ์ . 2552 : เมษายน 10)

พื้นที่ที่มีการทอผ้าชนิดของสตรีพวนทุกครัวเรือน มีการนับถือพุทธศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์พวนที่คล้ายคลึงกันกับไทยพวนในประเทศไทยที่อยู่ในพื้นที่ฝั่งตรงข้ามแม่น้ำโขง ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีวิจัยประวัติศาสตร์ เทคนิคการวิจัยประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ แนวชาติพันธุ์วรรณา โดยใช้ทฤษฎีประวัติศาสตร์ตามแนวคิดของ ฟรองซ์ โบแอส(Boas, F .1940) ว่าด้วยการศึกษาอดีตของบุคคลสามารถนำมาอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ในปัจจุบันได้ ศึกษาโครงสร้างเนื้อหาสัมพันธ์ รวมถึงการพิจารณาทั้งระบบที่เรียกว่า “Holistic” เป็นการศึกษาวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ หรือ การศึกษาแบบองค์รวม (อ้างอิงในอัจฉรา ภาณุรัตน์. 2549 : 224) และการวิจัยเชิงพันธุ์พวนา ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

การศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของช่างทอผ้าชนิดสตรีพวนในประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษา คือ บ้านโนนสะอาด เมืองไชยธานี นครหลวงเวียงจันทน์ เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในทิศตะวันตกเฉียงเหนือของนครหลวงเวียงจันทน์ มีประชาชนลาวพวนอาศัยอยู่ มาครั้งอพยพจากสงครามแต่ในอดีต ใช้ภาษาลาวพวนในการสื่อสาร อาชีพหลักของชุมชน ได้แก่ การทำนา ทำสวน หาปลา รับจ้างและการทอผ้า ซึ่งการทอผ้านั้น เป็นอาชีพหลักของสตรีลาวพวน ชาวลาวพวนนับถือพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน ไม่ได้นับถือผีมานานแล้ว เนื่องจากสภาพ

ความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไป การนับถือผีเป็นประเพณีที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องที่บ้านเมืองพวน ทางเหนือขึ้นไป ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยังปฏิบัติกันอยู่เป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิต คือ การเกิด การแต่งงาน การตายและประเพณีท้องถิ่น ตามฮีต 12 คอง 14

ทางด้านประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของช่างทอผ้าขิดสตรีลาวพวน หลังสงครามโลกครั้งที่สองนั้น ในชุมชนลาวพวนที่บ้านโนนสะอาด ไม่ได้ปลูกฝ้าย ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมานานแล้ว แต่กิจกรรมทางการผลิตนี้ ยังกระทำอย่างต่อเนื่องที่ชุมชนพวนทางเหนือ ซึ่งเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของช่างทอผ้าขิดสตรีลาวพวนที่บ้านโนนสะอาด เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปและไม่มีความจำเป็นที่ตนเองนั้น กระบวนการของกิจกรรมการผลิตผ้าขิดของช่างทอผ้าขิดสตรีลาวพวนนี้ จะเริ่มต้นตั้งแต่การย้อมสี ซึ่งบางครั้งเรือนก็ย้อมอยู่ แต่บางครั้งเรือนไม่ได้ย้อมสีแล้ว เนื่องจากปัจจุบันนี้มีเส้นไหมที่ย้อมสีสำเร็จขาย ทำให้ช่างทอผ้าปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและตัดตอนกระบวนการผลิตผ้าให้สั้นลง เพื่อให้ทันสมัยและสะดวกรวดเร็ว และการทอผ้าขิดในสมัยปัจจุบัน จะเน้นการทอผ้าขิดจากเส้นไหมมากกว่าฝ้าย เนื่องมาจากราคาจำหน่ายผ้าขิดไหมสูงกว่าผ้าขิดฝ้าย ถือว่าได้ราคาดีเมื่อเทียบกับเวลาในการทอผ้าที่ใกล้เคียงกัน ดังคำสัมภาษณ์ ที่ว่า

“...ไม่ได้ปลูกหม่อน เลี้ยงไหมมานานแล้ว ซ้อมไหมสำเร็จจากตลาดเช้า สะดวกรวดเร็วดี...” (บัวลอย ไชยาลือ, สัมภาษณ์. 2552 : เมษายน 10)

“...ไม่ได้ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม เพราะไม่มีพื้นที่ในการปลูก ซ้อมเส้นไหมจากตลาดมาโดยตลอด ปัจจุบันราคาเส้นไหมแพงกว่าแต่ก่อนมาก...” (สร้อย ไม่มีนามสกุล, สัมภาษณ์. 2554 : เมษายน 22)

ส่วนการทอผ้าของช่างทอผ้าขิดสตรีลาวพวนบ้านโนนสะอาดนั้น มีการทอผ้าขิดอยู่ 3 แบบด้วยกันแล้ว ซึ่งขึ้นอยู่กับลาย และผู้ออกแบบลายเป็นผู้กำหนด

1. การทอผ้าขิดแบบที่หนึ่ง เป็นการทอด้วยการตัดไม้ขิดโดยไม่มีการเก็บตะกอ
2. การทอผ้าขิดแบบมีตะกอเขาลายขิด
3. การทอผ้าขิดแบบแขวนเชือกเก็บลายขิด การใช้เชือกเก็บลายขิดมีข้อดีตรงที่เวลาขาดจะแก้ไขง่ายกว่าการเก็บตะกอเขาลายขิด

ภาพที่ 1 เทคนิคการทอซิด

ภาพที่ 1 ซ้าย การทอผ้าซิดแบบคัตไม้ซิด กลาง การทอผ้าซิดแบบตะกอซาซิด ขวา การทอผ้าซิดแบบแขวนเชือกเก็บลายซิด

ด้านการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน ในอดีต การทอผ้านั้นมีรูปแบบเพื่อใช้และแลกเปลี่ยนแบ่งปันกันในชุมชน แต่ในปัจจุบัน รูปแบบของการแลกเปลี่ยนผ้าซิดจะเน้นที่รูปแบบทางด้านค้าขาย แลกเปลี่ยนเป็นตัวเงินมากกว่า ที่จะแลกเปลี่ยนเป็นวัตถุสิบ เงินเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการซื้อหาวัตถุดิบ ปัจจุบันช่างทอผ้าซิดสตรีลาวพวนนั้น มีช่องทางในการจำหน่ายผ้าทอซิด ได้หลากหลายช่องทาง ทั้งที่มีนักท่องเที่ยวไปซื้อหาถึงบ้าน จะขายได้ราคาดีกว่าส่งร้านค้าในตลาดเช้า, รับทอผ้าตามคำสั่งซื้อของลาย, ส่งผ้าขายในร้านค้าที่ตลาดเช้าเป็นประจำทุกเดือน หรือช่างทอผ้าบางคนสามารถนำผ้ามาขายที่ตลาดมิตรภาพจุดผ่อนปรนไทย-ลาว ได้ เพราะปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีมาก มีระบบการจัดการที่ดี มีพาหนะในการไปจำหน่าย สะดวกสบายและรวดเร็ว ผ้าซิดได้ชื่อว่าเป็นผ้าที่มีตำแหน่งทางการตลาดที่ดีมาก สามารถขายได้ราคาเป็นอย่างดี เนื่องด้วยเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งของช่างทอผ้าและคนทั่วไปที่ว่า ผ้าซิดเป็นผ้าที่ทอยาก ลวดลายสวยงามใช้ระยะเวลาในการทอผ้านาน มีความประณีต จึงนิยมนำไปถวายพระ เพราะเชื่อว่าจะได้บุญมาก เมื่อมีการทอผ้าเพื่อการค้า ความเชื่อเหล่านี้ยังนำทางให้ผ้าซิดเป็นของสูง ขายได้ราคา ตามไปด้วยราคาผ้าซิดของช่างทอผ้าจะถูกหรือแพง ขึ้นอยู่กับปัจจัยเหล่านี้ คือ ลวดลายของผ้าซิด ถ้าลวดลายทอยาก จะมีราคาสูงกว่าลวดลายที่ทอง่าย และราคาเส้นไหม ถ้าเส้นไหมมีราคาแพง ราคาของผ้าก็จะแพงตามไปด้วย โดยเฉพาะฤดูฝน ส่วนการแบ่งปันนั้น เน้นการแบ่งปันทักษะ และแรงงานในครอบครัว ทั้งที่เป็นชายหรือหญิง จะรู้หน้าที่กันเป็นอย่างดี และแรงงานระหว่างช่างทอผ้าด้วยกันเอง ดังคำสัมภาษณ์

“...ที่บ้านจะเป็นศูนย์รวมของช่างทอผ้า ช่างทอผ้าสามารถนำผ้าไปฝากขายส่งที่ตลาดเข้าได้...” (บัวลอย ไชยาลือ, สัมภาษณ์. 2554 : เมษายน 22)

“...ผ้าขิดไหมขายได้ราคาดีมากแทบทุกลาย ราคาเงินไทย ผืนละ 2,000 บาท ประมาณ 500,000 กีบ ยาว 1.90 เมตร แต่ส่งตลาดเข้าราคาจะถูกกว่านี้เล็กน้อย...” (หล้า เพตลาทอง, สัมภาษณ์. 2554 : เมษายน 22)

“...ทอผ้าได้ช้ากว่าปกติเล็กน้อย ถ้าเป็นฤดูฝนเนื่องจากเส้นไหมจะมีความชื้นแต่ขายได้ราคาแพงขึ้น...” (วอน ไม่มีนามสกุล, สัมภาษณ์. 2554 : เมษายน 22)

“...ขายผ้าในราคาเดียวกัน ถ้าผ้าขิดลายที่ทอขายผืนละ 520,000 กีบ ถ้าผ้าลายไม่ยาก เช่น ลายนางเงือก ขาย 380,000 กีบ ราคาแพงขึ้นในฤดูฝน หรือราคาเส้นไหมแพง...” (ไพ ไม่มีนามสกุล, สัมภาษณ์. 2544 : กรกฎาคม 16)

ตารางที่ 1 สัดส่วน ต้นทุน กำไร ผ้าขิดไหมต่อผืน

ราคาขายต่อผืน (กีบ)	ค่าทอ/ผืน (กีบ)	ค่าทอ/ผืน (%)	ค่าวัตถุดิบ/ผืน (กีบ)	ค่าวัตถุดิบ/ผืน (%)	กำไรต่อผืน (กีบ)	กำไรของ (%)
สูง						
520,000	75,000	14.42	112,500*	21.63	332,500	63.94
กลาง						
380,000	70,000	18.42	100,000*	26.31	210,000	55.26
ต่ำ						
320,000	50,000	15.63	87,500*	27.34	182,500	57.03
เฉลี่ย						
406,667	65,000	15.98	100,000	24.59	241,667	59.42

* เส้นไหม 2.5 ซิต ทอผ้าได้ 1 ผืน ยาว 1.90 เมตร ราคาเส้นไหม 1 ซิต เท่ากับ 30,000 กีบ (120 บาท) เส้นไหมสี 1 กอ ทอได้ 2 ผืน ราคาถูกลง 12,500 กีบ (ราคาอยู่ 10,000 -15,000 กีบ) ผ้าลายยาก จะใช้เส้นไหมสี ประมาณ 4-6 สี แล้วแต่ลาย ผ้าลายกลาง จะใช้เส้นไหมสี ประมาณ 2-4 สี แล้วแต่ลาย ผ้าลายง่าย จะใช้เส้นไหมสี ประมาณ 1-2 สี แล้วแต่ลาย

ที่มา : (นางแนน ไชยาลือ, สัมภาษณ์. 2554 :เมษายน 22)

ตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผ้าทอไหมชนิดที่มีราคาขายต่อผืนสูงที่สุดให้กำไรต่อเจ้าของกิจการ เท่ากับ 63.94 % ผ้าไหมทอชนิดที่มีราคาต่อผืนปานกลางให้กำไรต่อเจ้าของกิจการ เท่ากับ 55.26 % และผ้าไหมทอชนิดราคาต่ำให้กำไรต่อเจ้าของกิจการ เท่ากับ 57.03 % และกำไรเฉลี่ย เท่ากับ 59.42 %

ด้านการถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อในการทอผ้าชนิด ด้านการถ่ายทอดความรู้ และทักษะการทอผ้ารวมทั้งกิจกรรมตามขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการทอผ้า นั้น เด็กหญิงลาวจะได้รับการถ่ายทอดตั้งแต่อายุน้อย ๆ เรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ไปตามวัย และเมื่อโตขึ้น แม่หญิงลาวนั้น ก็สามารถทอผ้าได้ด้วยความชำนาญ ค่านิยมอย่างหนึ่งของสตรีลาวพวน คือ ไม่นิยมเรียนหนังสือให้สูงขึ้น เมื่อได้เล่าเรียนพออ่านออกเขียนได้ ก็จะออกมาเรียนรู้การทอผ้า เพราะมีความเชื่อที่ว่า เรียนหนังสือไม่สามารถทำให้มีอาชีพติดตัว การทอผ้าสามารถให้มีอาชีพมีความรู้ประกอบอาชีพได้ เด็กหญิงลาว เมื่อเราสามารถเทียบกันได้ ผู้เป็นแม่ หรือครูสอนก็จะให้เด็กได้ลองทอผ้าในลายพื้นฐาน กระบวนการในการถ่ายทอดความรู้นั้น ถ้าช่างทอผ้าคนใดไม่มีประสบการณ์ในการทอ จะได้รับการสอนการทอผ้าทุกกระบวนการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย จนกว่าจะทอผ้าเป็น และให้ทอผ้าชนิดในลายง่าย ๆ ถ้าช่างคนใดสามารถทอผ้าได้บ้าง จะมีการแนะนำเพิ่มเติมและให้ทอผ้าชนิดในลายที่ยากขึ้น ค่าตอบแทนที่ช่างทอผ้าจะได้รับจากผู้เป็นเจ้าของเฮือนอยู่ที่ทักษะความสามารถของตนเอง ถ้าทออยากทอมาก ก็ได้มาก ถ้าทอง่ายทอหน่อย ก็ได้น้อย การออกแบบลายนั้น มีการพัฒนามาจากลายเดิม ดัดแปลงลายจากสิ่งแวดล้อม ๆ ตัว จากธรรมชาติ หรือจากความคิดสร้างสรรค์ รูปทรงเรขาคณิต ทางด้านความเชื่อเกี่ยวกับผ้า นั้น นอกจากความเชื่อตามประเพณีที่ต้องใช้ผ้าชนิดเป็นส่วนประกอบทางพิธีกรรมแล้ว จะมีความเชื่อเกี่ยวกับลวดลายที่จะปรากฏลงบนผ้าชนิด โดยคำนึงถึงความหมายเอกลักษณ์ และการนำไปใช้ ซึ่งได้แก่ ลายสัตว์ จำพวกสิงห์ เสือ ม้า ช้าง นกยูง ลายพืช จำพวก ดอกแก้ว ดอกพิกุล ดอกสร้อย และ ลายทางพุทธศาสนา จำพวก ลายธรรมศาสตร์ ลายนาคสองหัว ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

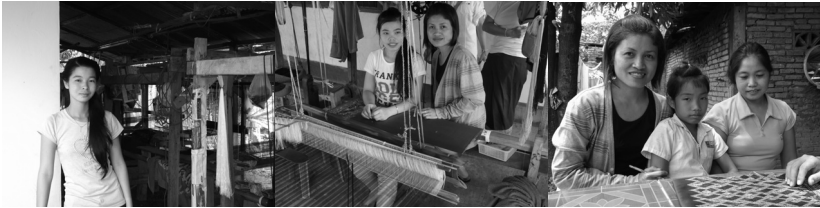
“...แม่และพี่สาวเป็นคนสอนเรื่องการทอผ้าให้ พอซาเหยียบก็ถึงก็หัดทอเป็นตอนอายุ 8 ปีตอนนี้ 9 ปี...” (พิมพ์ใจ ไม่มีนามสกุล, สัมภาษณ์. 2554 : เมษายน 22)

“...เริ่มสอนให้ลูกตั้งแต่อายุ 8 ปี ตอนนี้อายุ 9 ปี สามารถทอผ้าลายพื้นฐานได้แล้ว...” (แนน ไชยาลือ, สัมภาษณ์. 2554 : เมษายน 22

“... มีพี่น้อง 4 คน เป็นผู้หญิงทั้งหมด ทอผ้าเป็นทุกคน มีความสนใจทอผ้าตอนอายุ 10 ปี มีแม่กับพี่สาวเป็นคนสอน ปัจจุบันอายุ 16 มีความชำนาญในการทอผ้าแล้ว...” (พร ไม่มีนามสกุล, สัมภาษณ์. 2554 : เมษายน 22)

“...ของใช้ที่ทำจากผ้าลายขิด เช่น หมอนขิดนำไปถวายพระ ถือว่าได้บุญ...” (สอน ไชยาสิ่ง, สัมภาษณ์. 2554 : เมษายน 23)

“...ผ้าไหมขิดแต่ละผืนนั้นใช้เวลาทอนานหลายวัน เชื่อกันว่าเป็นของสูง ถ้ายถวายพระจะได้บุญ...” (พุด ไม่มีนามสกุล, สัมภาษณ์. 2554 : เมษายน 23)

ภาพที่ 2 เด็กหญิงลาวที่เป็นช่างทอผ้า

ภาพที่ 2 ซ้าย นางพิมพ์ใจ เด็กหญิงลาวที่มีอายุน้อยที่สุดเพียง 9 ปี ทอผ้าเป็นตอนอายุ 8 ปี ซึ่งมีผู้เป็นแม่ นางแนน ไชยาลือ อายุ 33 ปี เป็นผู้คอยสอนการทอผ้า กลาง นางสอน ไชยาสิ่ง ช่างทอผ้าที่มีอายุ 16 ปี ทอผ้าเป็นตอนอายุ 10 ปี มีผู้เป็นแม่และยาย เป็นผู้สอน ขวา นางสมเพียง ไชยาลือ อายุ 21 ปี เป็นช่างทอผ้าสตรีลาวพวนที่มีทักษะด้านการออกแบบลวดลาย และความชำนาญในการทอผ้า เรียนรู้การทอผ้าจากผู้เป็นแม่ ตั้งแต่อายุ 9 ปี ปัจจุบันเป็นผู้ออกแบบลายผ้าขิดได้หลากหลายแบบ และยังทำหน้าที่เป็นครูสอนช่างทอผ้าด้วยตัวเอง ดังคำสัมภาษณ์

“...ในการทอผ้าขิด จะเก็บลายขิดเองมาตลาด ตอนนี้ออกแบบลายตะกอกเขาขิดได้เอง ไม่ได้ซื้อ...” (สมเพียง ไชยาลือ, สัมภาษณ์. 2554 : เมษายน 22)

อภิปรายผลการวิจัย

เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจบนฐานความรู้และวัฒนธรรมของช่างทอผ้าขิดสตรีพวนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการศึกษาพบว่า ทางด้านการผลิต พบว่า ในอดีตที่ผ่านมา สตรีพวน มีกระบวนการทอผ้าขิดครบทุกขั้นตอนของกระบวนการของการผลิตผ้า ช่างทอผ้าจะทอผ้าขิดโดยการเก็บลายขิดด้วยตนเอง เมื่อระยะเวลาผ่านไป สภาพทางภูมิศาสตร์และสังคมได้มีวิวัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไป พื้นที่ปลูกฝ้ายลดน้อยลง การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นสิ่งที่ขาดแทน และกำลังจะถูกแทนที่ด้วยพืชทางเศรษฐกิจ เนื่องจากรูปแบบของการผลิตเปลี่ยนจากที่เคยทอเพื่อใช้เองเป็นการทอผ้าขิดเพื่อขายและลักษณะของการขายนั้นผ้าทอขิดจากไหมจะมีสวยงามและมีราคาที่สูงกว่า กระบวนการผลิตที่มีอยู่หลายขั้นตอนนั้น ถูกตัดตอนด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา การพัฒนาการของเทคโนโลยีนั้นทำให้การใช้เวลาและแรงงานลดน้อยลง ในรูปแบบของกระบวนการผลิต เมื่อไม่มีการปลูกฝ้าย ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม แรงงานในครัวเรือนก็มีการปรับเปลี่ยนไป จากเดิมเคยใช้แรงงานของคนในครอบครัว เหลือเพียงแรงงานของช่างทอผ้าเพียงอย่างเดียว เนื่องจากมีเส้นไหมสำเร็จรูปเข้ามาแทนที่ ความเชื่ออันนี้คือ เมื่อกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนไป ทำให้ช่างทอผ้าขิดสตรีพวนปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการผลิตผ้าขิดของตนเองให้สอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนไป

ในอดีตที่ช่างทอผ้าสตรีจะทอขิดโดยการเก็บลายขิดด้วยตนเอง ปัจจุบันลดน้อยลง เนื่องจากเทคโนโลยีการผลิตเข้ามามีบทบาทที่สำคัญต่อการทอผ้า มีการผลิตเขาขิดสำเร็จรูป แต่การทอผ้าในกลุ่มสตรีพวน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาเป็นรูปธรรมอย่างมีกระบวนการ โดยมีนัยสัมพันธ์กับการรวมกลุ่มทางสังคมมาอย่างช้านาน ความผูกพันในครอบครัวและกลุ่มชาติพันธุ์ ด้วยการแบ่งหน้าที่ร่วมกันทำงานระหว่างเพศชายและเพศหญิง เพื่อสนองความต้องการทางด้านเครื่องนุ่งห่ม โดยผู้ชายเป็นฝ่ายจัดหาอุปกรณ์การทอผ้า ผู้หญิงมีหน้าที่ทอผ้าและตัดเย็บออกมาเป็นเครื่องนุ่งห่ม ความผูกพันในครอบครัวในกลุ่มชาติพันธุ์ ที่เกิดจากการแบ่งงานกันทำตามหน้าที่ ความรับผิดชอบของคนในครอบครัวยังคงมีความสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ชายยังเป็นเสาหลักในการใช้กำลังแรงงาน ช่วยเหลือในการเตรียมวัตถุดิบ อุปกรณ์ในการทอผ้า โดยมีผู้หญิงเป็นแรงในการสนับสนุนและแนะนำ แบ่งหน้าที่ของคนในครอบครัว

ด้านการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะการแลกเปลี่ยนแบ่งปันจากในอดีตรูปแบบเป็นการแลกเปลี่ยนแบ่งปันภายในครัวเรือน ภายในชุมชน ลักษณะของแลกเปลี่ยน มีการแบ่งปันใบหมอนที่ใช้เลี้ยงไหมร่วมกันมาช้านาน มีการนำผ้าไปแลกข้าวหรือสิ่งของอื่นๆในหมู่บ้านใกล้เคียง เมื่อมีระบบทุนนิยมเข้ามา รูปแบบการแลกเปลี่ยนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีการแลกเปลี่ยนในรูปของตัวเงินมากขึ้น จากเคยทอผ้าไว้ใช้เอง ตอนนี้ช่างทอผ้าทอผ้าเพื่อการค้าขายเท่านั้น มีการศึกษาความต้องการของตลาดถึงรูปแบบ ลวดลายและสีสันทัน เพื่อทำการทอผ้าเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดได้ ส่วนเรื่องการแบ่งปันนั้น ยังคงมีการแบ่งปันแรงงานในครอบครัวและชุมชนอย่างต่อเนื่องเสมอมา รวมทั้งการแบ่งปันทักษะ ความรู้ ความรับผิดชอบในหน้าที่และบทบาทของตนเอง ความสามารถในการจัดการงานของสตรีช่างทอผ้า อย่างไรก็ตาม คำนึงถึงความเสมอภาคของเพศหญิงและเพศชาย จากการที่ครอบครัวของช่างทอผ้า มีการแบ่งงานกันทำตามบทบาทหน้าที่ในระหว่างทอผ้า โดยผู้ชายจะช่วยเหลือในด้านจัดหา หรือสร้างอุปกรณ์การทอผ้า ช่วยในเรื่องแรงงานจัดหาวัตถุดิบ ส่วนผู้หญิงทอผ้า มักจะก่อให้เกิดความรับผิดชอบ ความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกันจากคนในครอบครัวและชุมชน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างช่างทอผ้า การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการตลาด การมีช่องทางจำหน่ายผ้าทออยู่หลายช่องทาง และการกำหนดราคาของผ้าทอชนิดที่ไม่แตกต่างกัน รู้ว่าผ้าขิดลายใดควรกำหนดราคาเท่าใด ส่งผลให้ช่างทอผ้าในชุมชนเกิดความรักและสามัคคีกัน ซึ่งเป็นไปตามหลักการพึ่งตนเอง

ด้านการถ่ายทอดความรู้ความเชื่อในการทอผ้าขิด ผลการศึกษา พบว่า จะเห็นได้ว่าช่างทอผ้าขิดมีผลต่อการดำรงอยู่ในเรื่องของถ่ายทอดความรู้ในการทอผ้าขิดนั้น เป็นลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ จากนั้นจะเป็นการถ่ายทอดความรู้ด้านการทอผ้าขิดจากช่างทอผ้าด้วยการมีช่างทอผ้าหลายคนที่มีทักษะและความชำนาญในการทอผ้าจะเป็นครูสอนการทอผ้าโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย มีการนำญาติพี่น้องมาอยู่ด้วยกันในครัวเรือนและสอนการทอผ้าเพื่อให้เป็นอาชีพติดตัว ลักษณะของการเรียนรู้นั้น ช่างทอผ้าจะให้ลูกหลานมีส่วนร่วมในกิจกรรมของการทอผ้าทุกขั้นตอนไม่มากนักน้อย เด็กผู้หญิงมีความสนใจในการทอผ้ามากกว่าเด็กผู้ชาย ช่างทอผ้าสามารถอธิบายขั้นตอนการทอผ้าขิดได้ทุกขั้นตอน และสามารถสอนเทคนิควิธีการเฉพาะอย่างได้ด้วย การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าของสตรีพวนเป็นการสืบทอดรุ่นต่อรุ่นใน

ครอบครัว ส่วนความเชื่อเรื่องการทอผ้า นั้น พบว่า พื้นที่ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีที่นำผ้าซิดเข้ามาเป็นส่วนประกอบสำคัญทางพิธีกรรมทางศาสนา ช่างทอผ้าทุกคนมีความเชื่อในแบบเดียวกันว่า ผ้าซิดเป็นของสูง นิยมนำมาถวายพระ เนื่องจากว่าการทอผ้าซิดนั้น ทอยากและใช้เวลานาน เมื่อทอเสร็จจะเป็นผ้าที่มีความสวยงาม ประณีต ถ้านำมาถวายพระจะได้บุญมาก รวมทั้งความเชื่อเกี่ยวกับลวดลายที่ปรากฏลงบนผ้าซิดที่ทอ ทั้งลายสัตว์ ลายพืช ลายทางศาสนา หรือลายที่เกิดจากจินตนาการและความสร้างสรรค์ โดยเชื่อในเอกลักษณ์หรือลักษณะของลายนั้น ๆ เช่น ถ้าทอเป็นลายขอ เชื่อว่า ขอเป็นสิ่งที่เกาะเกี่ยวความสัมพันธ์และความดีงามไว้ เป็นต้น

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของช่างทอผ้าซิดสตรี ช่างทอผ้าสตรีมีขีดความสามารถทั้งเศรษฐกิจบนฐานความรู้และวัฒนธรรม โดยสืบทอดภูมิปัญญาบรรพบุรุษในประวัติศาสตร์ แล้วขยายผลความสามารถเข้าถึงตลาด แรงงาน ผลิต ทุน เครือข่ายต่อไป เมื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ช่างทอผ้าซิด มาวิเคราะห์แล้วมีความสอดคล้องกับ แนวคิดวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ ของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx, 1818-1883) ที่ว่าประวัติศาสตร์ของมนุษย์เป็นการต่อสู้ระหว่างชนชั้น โดยนับตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน เช่น ทาสกับนาย โพร่กับผู้ดี นายจ้างกับลูกจ้าง โดยจะมีคนหนึ่งเป็นผู้ข่มเหง และอีกคนหนึ่งเป็นผู้ถูกข่มเหง ในโลกปัจจุบันเกิดชนชั้นใหม่ที่มิข่มเหงในสังคมมาก ได้แก่พวกนายทุน นายทุนเอาเปรียบชนชั้นแรงงานทุกวิถีทาง อำนาจของนายทุนคืออำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง พบว่า ช่างทอผ้าสตรีในอดีตมีภูมิปัญญาการทอผ้าที่เกิดจากภูมิรู้อย่างแท้จริง แต่เนื่องจากความเป็นชนชั้น มาแบ่งแยกความสามารถที่พึงแสดงออกของสตรีให้ลดน้อยถอยลง จากผลการศึกษาทำให้รู้ว่า วิธีการส่งเสริมภูมิปัญญาการผลิตและการถ่ายทอดความรู้ของช่างทอผ้าซิดสตรีนั้น เป็นการเลื่อนฐานจากการเป็นกรรมกรหรือ กรรมอาชีพ คือ การทำงานอยู่กับที่ ทอผ้าตามคำสั่งซื้อ อยากทอก็ซื้อไหมมาทอมาเป็น หัตถกร เป็น หัตถศิลป์ สอนคนทอผ้าให้เป็น ส่งเสริมให้เขาเก็บลายซิดด้วยตนเอง สอนให้คนเป็นครู ไม่ให้ความสำคัญกับค่าของแรงงาน คำว่า แรงงาน จะไม่มีตามทฤษฎีเศรษฐกิจสมัยใหม่ของช่างทอผ้า จะไม่มีในวิถีชีวิตของช่างทอผ้า หัตถกรหรือหัตถศิลป์ คือ ศิลปินชั้นต้น เมื่อช่างทอผ้าได้เขยิบตัวเอง เป็นศิลปิน เมื่อไร จะไม่มีแรงงาน จะไม่มีคำว่ากรรมกร ถ้าเรียงลำดับขั้นของการเขยิบขั้นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของช่างทอผ้า เริ่มจากกรรมกร สู่ หัตถกร สู่ หัตถศิลป์ หรือศิลปิน เมื่อเป็นศิลปินแล้ว

จะได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปิน ลักษณะดังกล่าวนี้ จะช่วยหลอมละลายระบบศักดินา บางส่วน ที่มองผู้หญิงที่ไม่เท่าเทียมกับผู้ชาย ผู้หญิงถีบตัวเองออกมาเป็นหัตถศิลป์ จนมีชื่อเสียง ก็สามารถที่จะบุกเบิกสิ่งใหม่ ๆ ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. การศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของช่างทอผ้าขิดสตรีพวนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์พวน ดังนั้นควรมีการศึกษาให้ครอบคลุมกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในอนุภาคลุ่มน้ำโขง
2. การศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของช่างทอผ้าขิดสตรีพวนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการศึกษาเฉพาะช่างทอผ้าขิด ควรมีการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจให้ครอบคลุมประชากรทุกกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

- กรณีการ์ จินากูล. (2551). การพัฒนาแบบจำลองการเรียนรู้คณิตศาสตร์ชาติพันธุ์จากผ้าทอมือไท-ลาว. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2537). วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2544). จากประวัติศาสตร์หมู่บ้านสู่ทฤษฎีสองระบบ. สุรินทร์ : สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- _____. (2545). ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2548). แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรวิไล เลิศวิชา. (2541). วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด.

- ประเวศ วะสี. (2534). การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฉบับการเรียนรู้. (2553). **ผ้าไทย เล่ม 8**. กรุงเทพฯ : โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
- สุวิทย์ ธีรศาสตร์. (2543). **ประวัติศาสตร์ลาว 1779-1975**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด.
- _____. (2549). **ประวัติศาสตร์อีสานและวิถีศึกษาประวัติศาสตร์-เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสาน**. ภาควิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัจฉรา ภาณุรัตน์. (2545). “มรดกทางวัฒนธรรมผ้าทอมือ” จุลสารสถาบันราชภัฏสุรินทร์ 1 ฉ.5 (เมษายน-พฤษภาคม):9
- _____. (2548). **รายงานการวิจัย เรื่องวิธีการให้การศึกษาเพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมผ้าทอมืออีสานใต้**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- _____. (2549). **เอกสารคำสอน รายวิชาท้องถิ่นศึกษา**. สุรินทร์ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
- เอเจียน แอมอนิเย. (2539). **บันทึกการเดินทางในลาว ภาคหนึ่ง พ.ศ. 2438**. โครงการผลิตเอกสารส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน สถาบันวิจัยสังคม : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- Boas, F (1940). *Race, Language and Culture*. New York : Free.
- Marx K. (1859). **Preface: A Contribution to the Critique of Political Economy**. in David Mc Lellan (ed.) *Karl Marx: Selected Writing*. Oxford: Oxford University Press.
- M. K. Gandhi . (1996). **Village Swaraj** (Ahmedabad : Navajivan Publishing House)
- Mead, M. (1972). **Coming of Age in Samoa**. New York : William Maorow.
- Thomas-Slayter, B. (1995). **A Manual for Socio-Economic and Gender Analysis** :

ผู้ให้ข้อมูลบ้านโนนสะอาด เมืองไชยธานี นครหลวงเวียงจันทน์

1. ท้าวบุญทัน คำพะวง. อายุ 44 ปี, ชาวบ้าน.
2. ท้าวบุญเกิด ไชยลือ. อายุ 58 ปี, ชาวบ้าน.
3. นางบัวลอย ไชยลือ. อายุ 58 ปี, ช่างทอผ้า.
4. นางสมเพียง ไชยลือ. อายุ 21 ปี, ช่างทอผ้า.
5. นางหล้า เพดลาทอง. อายุ 36 ปี, ช่างทอผ้า.
6. นางเพชร. อายุ 16 ปี, ช่างทอผ้า.
7. นางสอน ไชยสิงห์. อายุ 17 ปี, ช่างทอผ้า.
8. นางอ้วน. อายุ 16 ปี, ช่างทอผ้า.
9. นางจัน. อายุ 17 ปี, ช่างทอผ้า.
10. นางพร. อายุ 16 ปี, ช่างทอผ้า.
11. นางวอน. อายุ 13 ปี, ช่างทอผ้า.
12. นางใหม่. อายุ 14 ปี, ช่างทอผ้า.
13. นางบัว. อายุ 17 ปี, ช่างทอผ้า.
14. นางแนน ไชยลือ. อายุ 33 ปี, ช่างทอผ้า.
15. นางพิมพ์ใจ. อายุ 9 ปี, ช่างทอผ้า.
16. นางพุด. อายุ 17 ปี, ช่างทอผ้า.
17. นางสร้อย. อายุ 18 ปี, ช่างทอผ้า.
18. นางตา. อายุ 15 ปี, ช่างทอผ้า.
19. นางไพ. อายุ 16 ปี, ช่างทอผ้า.
20. นางฮอ. อายุ 16 ปี, ช่างทอผ้า.
21. นางคำ. อายุ 16 ปี, ช่างทอผ้า.
22. นางหล้า. อายุ 16 ปี, ช่างทอผ้า.
23. นางสมสี สีวิไล. อายุ 52 ปี, ช่างทอผ้า.
24. นางคำปัด ราชวงค์. อายุ 18 ปี, ช่างทอผ้า.
25. นางลี. อายุ 21 ปี, ช่างทอผ้า.
26. นางบุญพา. อายุ 25 ปี, ช่างทอผ้า.
27. นางบัว. อายุ 25 ปี, ช่างทอผ้า.

28. นางคำสร้อย. อายุ 28 ปี, ช่างทอผ้า.
29. นางสอน. อายุ 30 ปี, ช่างทอผ้า.
30. ท้าวเกิด บุนทะสิง. อายุ 34 ปี, ชาวบ้าน.
31. ท้าวไชยา คำผา. อายุ 30 ปี, ชาวบ้าน.
32. ท้าวสุพัน ชินทะวง. อายุ 28 ปี, ชาวบ้าน.
33. ท้าวบุญพา บุนทะสิง. อายุ 31 ปี, ชาวบ้าน.